

PRACE NAUKOWE

Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu

RESEARCH PAPERS

of Wrocław University of Economics

Nr 437

**Finanse na rzecz
zrównoważonego rozwoju.
Gospodarka – etyka – środowisko**

Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu
Wrocław 2016

Redakcja wydawnicza: Jadwiga Marcinek
Redakcja techniczna i korekta: Barbara Łopusiewicz
Łamanie: Magorzata Czupryńska
Projekt okładki: Beata Dębska

Informacje o naborze artykułów i zasadach recenzowania
znajdują się na stronach:
www.pracnaukowe.ue.wroc.pl
www.wydawnictwo.ue.wroc.pl

Publikacja udostępniona na licencji Creative Commons
Uznanie autorstwa-Użycie niekomercyjne-Bez utworów zależnych 3.0 Polska
(CC BY-NC-ND 3.0 PL)

© Copyright by Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu
Wrocław 2016

ISSN 1899-3192
e-ISSN 2392-0041

ISBN 978-83-7695-592-6

Wersja pierwotna: publikacja drukowana

Zamówienia na opublikowane prace należy składać na adres:
Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu
ul. Komandorska 118/120, 53-345 Wrocław
tel./fax 71 36 80 602; e-mail: econbook@ue.wroc.pl
www.ksiegarnia.ue.wroc.pl

Druk i oprawa: TOTEM

Spis treści

Wstęp	9
Jacek Adamek: Ubóstwo w perspektywie islamu – wybrane zagadnienia / Poverty in the perspective of Islam – selected problems.....	11
Agnieszka Alińska: Shadow banking jako element zrównoważonego rozwoju systemu finansowego / Shadow banking as an element of sustainable development financial system.....	22
Kamil Borowski: Finansowanie ochrony środowiska w Polsce przez Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej / Financing of environmental protection in Poland by the National Fund for Environmental Protection and Water Management.....	32
Grażyna Borys: Opłata eksploatacyjna jako kategoria finansowa / Service charge as a financial category.....	42
Krystyna Brzozowska: Multilateralne instytucje finansowe w Europie wobec wymagań zrównoważonego rozwoju / Multilateral financial institutions in Europe towards sustainable development requirements.....	51
Dorota Burzyńska: Inicjatywy klastrowe elementem zielonej gospodarki / Cluster initiatives as an element of green economy.....	63
Michał Buszko, Dorota Krupa: Fundusze sekurytyzacyjne a zrównoważony rozwój rynku finansowego w Polsce / Securitisation funds and sustainable development of financial market in Poland.....	75
Michał Buszko, Dorota Krupa, Damian Walczak: Rynek finansowy wobec starzejącego się społeczeństwa / Financial market towards an ageing society.....	87
Zuzanna Czekaj: Opłata za emisję spalin jako źródło finansowania ochrony środowiska / Fee for issue of exhaust as a source of financing of environmental protection.....	96
Ewa Dziawgo: Zastosowanie opcji forward start w ocenie strategicznych przedsięwzięć proekologicznych / Applying forward start options in the assessment of strategic pro-ecological projects.....	106
Leszek Dziawgo: Ekologiczne fundusze inwestycyjne banków szwajcarskich / Ecological investment funds of Swiss banks.....	115
Leszek Dziawgo, Danuta Dziawgo: Bankowość alternatywna. Społeczna ewolucja biznesu finansowego – wybrane aspekty ekologiczne / Alternative banking. Social evolution of financial business – selected ecological aspects.....	124

Joanna Fila: Zielone mikrofinanse jako element zrównoważonego rozwoju / The green microfinance as an element of the sustainable development.....	132
Magdalena Frasyniuk-Pietrzyk, Magdalena Walczak-Gańko: Świadomość potrzeby planowania emerytalnego / Awareness of the necessity of retirement planning.....	143
Juliusz Giżyński: Europejska Rada Budżetowa jako organ uzupełniający narodowe rady fiskalne w krajach strefy euro / The European Fiscal Board as a body complementing national fiscal councils in the euro area countries.	156
Agata Ibron: Systemy wsparcia odnawialnych źródeł energii w Polsce / The support systems for renewable energy sources in Poland.....	167
Bogna Janik: Dochód–ryzyko w inwestycjach społecznie odpowiedzialnych na podstawie portfeli pasywnych spółek z krajów Europy Środkowo-Wschodniej / Income-risk in value-based investing in Central and Eastern European countries (CEECs) – based on the companies reflected in socially responsible indices	177
Klaudia Jarno: Zaangażowanie Międzynarodowego Banku Odbudowy i Rozwoju w <i>carbon finance</i> w świetle tworzonych przez niego funduszy węglowych i mechanizmów finansowych / Involvement of the International Bank for Reconstruction and Development in carbon finance in the light of its carbon funds and financial mechanisms.....	187
Dariusz Klimek: Fundusz Muncypalny jako instrument finansowania zrównoważonego rozwoju lokalnego / Municipal Fund as the instrument the sustainable local development financing	199
Magdalena Kogut-Jaworska: Pomoc <i>de minimis</i> i jej szczególna rola w systemie pomocy publicznej w Polsce / <i>De minimis</i> aid and its particular role in the system of state aid in Poland	208
Jan Koleśnik: Współczesny bank centralny jako organizacja społecznie odpowiedzialna / Contemporary central bank as a socially responsible organization	222
Dorota Korenik: Spór o odpowiedzialność zewnętrzną współczesnego banku / The dispute on external responsibility of a contemporary bank.....	230
Jolanta Korkosz-Gębska: Rola innowacji ekologicznych w budowaniu przewagi konkurencyjnej województwa świętokrzyskiego / The impact of environmental innovations in a formation of the competitive advantage of the Świętokrzyskie Voivodeship.....	244
Katarzyna Kowalska: Kontrowersje wokół CSR w handlu detalicznym branży FMCG / Controversy over CSR in FMCG retail trade industry.....	252
Danuta Król: Istota zarządzania długiem samorządowym w procesie zrównoważonego rozwoju lokalnego / Essence of local government debt management	261
Dorota Krupa: Wspieranie inwestowania długoterminowego z wykorzystaniem funduszy inwestycyjnych na poziomie UE / Supporting long-term investments with the use of investment funds at the EU level	270

Iwona Lubimow-Burzyńska: Znaczenie edukacji dla wzrostu gospodarczego – przegląd badań / Importance of education for economic growth – a review of research	280
Piotr P. Malecki: Europejski model sprawozdawczości statystycznej w zakresie wydatków na ochronę środowiska i jego zastosowanie w Polsce / European statistical reporting model for environmental protection expenditure and its use in Poland	288
Katarzyna Mamcarz: Dźwignia ceny złota / Gold price leverage.....	299
Teresa Mikulska, Grażyna Michalczuk: Komunikacja w obszarze działań przy wykorzystaniu modelu LBG / Communication within the area of socially responsible activities using the LBG model	309
Katarzyna Olejniczak: Innowacyjne podejście do CSR – ujęcie Vissera / Innovative approach to the CSR – Visser approach	320
Jarosław Pawłowski: Ecorating hoteli odpowiedzią na wymagania konsumentów / Eco-rating of hotels as a response to customers' requirements ..	328
Dariusz Piotrowski: Potencjał wykorzystania sukuk w zakresie zarządzania długiem Skarbu Państwa / The potential for using sukuk in the scope of managing state treasury debt	338
Piotr Podsiadło: Finansowanie pomocy publicznej na ochronę środowiska w Unii Europejskiej – zagadnienia interpretacyjne / Granting of state aid for environmental protection in the European Union – the interpretation problems	348
Tomasz Potocki: Poziom wiedzy finansowej wśród mieszkańców terenów peryferyjnych, zagrożonych ubóstwem / The level of financial literacy among population of rural regions threatened by poverty.....	360
Wiesława Przybylska-Kapuścińska, Magdalena Szyszko: Zrównoważona polityka pieniężna? Ewolucja celów banku centralnego wobec współczesnych wyzwań / Balanced monetary policy? Modern challenges as the central bank's goals	373
Dominik Sadlakowski: Państwowe fundusze majątkowe jako element międzynarodowej strategii gospodarczej na przykładzie Chin / Sovereign Wealth Funds as part of international economic strategy on the example of China.....	383
Beata Sadowska: Strategia Państwowego Gospodarstwa Leśnego Lasy Państwowe a zrównoważony rozwój / Strategy of National Forests Holding vs. sustainable development	393
Małgorzata Solarz: Altruizm a odporność finansowa gospodarstw domowych / Altruism vs. financial resilience of households.....	402
Michał Soliwoda: Zmiany klimatu jako wyzwanie dla zarządzania ryzykiem w polskim rolnictwie / Climate change as a challenge for risk management in Polish agriculture.....	411

Joanna Stawska: Zadłużenie sektora <i>general government</i> a wzrost gospodarczy w kontekście zrównoważonych finansów publicznych / General government sector debt and economic growth in the context of sustainable public finances	426
Dawid Szutowski, Piotr Ratajczak: Emisja komunikatów o działaniach w zakresie społecznej odpowiedzialności a wartość dla akcjonariuszy / The relation between corporate social responsibility activities' announcements and shareholder value.....	436
Paulina Szyja: Kształtowanie gospodarki niskoemisyjnej na poziomie samorządu terytorialnego / Transition to a low carbon economy at the level of local government	447
Magdalena Ślebocka: Rola i znaczenie PPP w finansowaniu przedsięwzięć rewitalizacyjnych / Role and importance of PPP in revitalization projects financing	464
Jerzy Węclawski: Determinanty kształtowania bankowości relacyjnej w odniesieniu do średnich przedsiębiorstw w Polsce / Determinants of relationship banking creation in relation to medium-sized enterprises in Poland ..	473
Stanisław Wieteska: Pozostałości pestycydów w płodach rolnych w Polsce w świetle założeń zrównoważonego rozwoju rolnictwa / Pesticide residues in agricultural crops in Poland in the light of the principles of sustainable development of agriculture	482
Aneta Wszelaki: Znaczenie prawnych zabezpieczeń kredytów w tworzeniu rezerw celowych w bankach / Importance of legal collateral credits in the creation of specific provisions in banks.....	494
Justyna Zabawa: Rozwój i finansowanie odnawialnych źródeł energii. Przypadek gospodarki Niemiec / Development and financing of renewable energy sources. The case of German economy	503
Agnieszka Żołądkiewicz: Ocena poziomu zrównoważonego rozwoju gmin miejskich województwa warmińsko-mazurskiego / Assessment of level of sustainable development of municipalities of the Warmińsko-Mazurskie Voivodeship	513

Wstęp

Zadaniem nauki jest poszukiwanie racjonalnych rozwiązań dla cywilizacyjnych wyzwań współczesnego świata. Jednym z takich kluczowych wyzwań jest także rozwój zrównoważony. Idea zrównoważonego rozwoju jest niezwykle obiecująca, ale z całą pewnością wymaga ogromnego zaangażowania ekonomistów. Nauki ekonomiczne, a w tym dyscyplina nauki „finanse”, podejmują to wyzwanie. Wiele badań, spotkań, konferencji i publikacji służy naukowej analizie oraz praktycznej implementacji zasad zrównoważonego rozwoju we współczesnej gospodarce w zakresie finansów i rachunkowości.

Proces naukowego opracowywania problemu trwa, a społeczna ewolucja biznesu dostarcza ambitnych tematów badawczych. Po latach pracy możemy wskazać zarówno na konkretne sukcesy, jak też i na wiele wątpliwości w zakresie koncepcji zrównoważonych finansów. Materialnym dowodem naukowego wkładu w poszerzanie wiedzy są publikacje. Znaczna część aktualnego dorobku naukowego dyscypliny „finanse” dotycząca zrównoważonego rozwoju jest już od lat regularnie prezentowana w Pracach Naukowych Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu. Kontynuujemy ten cykl opracowań.

W niniejszym tomie zebraliśmy wyselekcjonowane artykuły autorów z wielu uznanych ośrodków naukowych w Polsce. Ich tematyka skoncentrowana jest na zagadnieniach finansów i zrównoważonego rozwoju. Przedstawiono w nich doskonale rozważania teoretyczne oraz konkretne przykłady z praktyki gospodarczej. Każdy artykuł stanowi inspirujący materiał naukowy.

Szczególne podziękowania należą się nie tylko Autorom, ale także Recenzentom, którzy podjęli trud oceny nadesłanych materiałów. Jako redaktorzy tomu wraz z Autorami i Recenzentami mamy nadzieję, że poprzez publikację naszego wspólnego dzieła wnosimy istotny wkład w naukowe opracowanie problematyki finansowania zrównoważonego rozwoju.

Leszek Dziawgo, Leszek Patrzalek

Jan Koleśnik

Szkoła Główna Handlowa w Warszawie
e-mail: jan.kolesnik@sgh.waw.pl

WSPÓŁCZESNY BANK CENTRALNY JAKO ORGANIZACJA SPOŁECZNIE ODPOWIEDZIALNA

CONTEMPORARY CENTRAL BANK AS A SOCIALLY RESPONSIBLE ORGANIZATION

DOI: 10.15611/pn.2016.437.21

JEL Classification: E58, E52, M14

Streszczenie: Specyfika funkcjonowania banków centralnych sprawia, iż społeczeństwo ocenia taki bank głównie poprzez pryzmat realizacji celu prowadzonej przez niego polityki pieniężnej, pomijając praktycznie kwestie jego otwartości i wrażliwości na potrzeby otoczenia, w którym on funkcjonuje. Celem artykułu jest próba odpowiedzi na pytanie, czy bank centralny może i powinien być postrzegany także przez pryzmat społecznej odpowiedzialności biznesu, jako organizacja, której działanie nie jest zorientowane tylko na realizację celu inflacyjnego, ale także uwzględnia potrzeby i wymagania szeroko pojętych interesów społecznych i ekologicznych. W artykule zostały scharakteryzowane również najważniejsze problemy celów, niezależności i odpowiedzialności banków centralnych oraz wskazane zostały działania podejmowane przez nie, które można uznać za wyraz wrażliwości i otwartości na potrzeby otoczenia, w którym one funkcjonują.

Słowa kluczowe: banki centralne, polityka pieniężna, społeczna odpowiedzialność biznesu.

Summary: The nature of the operations of central banks makes the society assess such banks mainly through the achievement of the target of their monetary policy ignoring their openness and sensitivity to the needs of the environment in which they operate. This article attempts to answer the question whether the central bank can and should be seen also from the perspective of corporate social responsibility as an organization whose activity is oriented not only to achieve the inflation target, but also as an organization which takes into account the needs and requirements of the broad social and environmental interests. The article also characterizes most important problems of targets, independence and accountability of central banks. Moreover, actions of central banks, which can be considered as an expression of their sensitivity and openness to the needs of the environment in which they operate, are indicated.

Keywords: central banks, monetary policy, corporate social responsibility.

1. Wstęp

Bank centralny odgrywa jedną z kluczowych ról w sieci bezpieczeństwa. Jest on bowiem w stanie odpowiednio wcześniej zidentyfikować potencjalne zagrożenia dla bezpieczeństwa i stabilności systemu bankowego oraz podjąć działania prewencyjne już w początkowym etapie objawiania się zagrożenia kryzysem (np. jako kredytodawca ostatniej instancji). Bank centralny jest jednocześnie instytucją władzy monetarnej i podmiotem regulującym podaż pieniądza, ale także podmiotem, którego funkcjonowanie wiąże się nierozdzielnie z działalnością banków komercyjnych [Fontana, Palacio-Vera 2003]. Każdy bank centralny jest także organizacją, która jak każda powinna dbać o dobre relacje ze wszystkimi swoimi interesariuszami. Specyfika funkcjonowania banków centralnych sprawia jednak, iż społeczeństwo ocenia taki bank głównie poprzez pryzmat realizacji celu prowadzonej przez niego polityki pieniężnej, pomijając praktycznie kwestie jego otwartości i wrażliwości na potrzeby otoczenia, w którym on funkcjonuje.

Celem artykułu jest próba odpowiedzi na pytanie, czy bank centralny może i powinien być postrzegany także przez pryzmat społecznej odpowiedzialności biznesu, jako organizacja, której działanie nie jest zorientowane tylko na realizację celu inflacyjnego, ale także uwzględnia potrzeby i wymagania szeroko pojętych interesów społecznych i ekologicznych. W artykule zostaną przy tym scharakteryzowane najważniejsze problemy celów, niezależności i odpowiedzialności banków centralnych oraz wskazane działania podejmowane przez nie, które można uznać za wyraz wrażliwości i otwartości na potrzeby otoczenia, w którym one funkcjonują.

2. Postrzeganie banku centralnego poprzez pryzmat realizowanych przez niego celów

Polityka pieniężna prowadzona przez bank centralny polega na regulowaniu podaży pieniądza, służy stabilizowaniu poziomu zatrudnienia, produkcji, a przede wszystkim cen. Wpływa na ilość pieniądza w obiegu, a przez to na jego wartość (siłę nabywczą) [Siemionek 2005]. Celem nadrzędnym polityki pieniężnej banku centralnego jest stabilizacja cen. Celem pośrednim może być kontrola podaży pieniądza i kształtowania kursu walutowego. Niski poziom stóp procentowych towarzyszący ostatniemu kryzysowi zredukował jednak skuteczność wykorzystania przez banki centralne stóp procentowych jako mechanizmu polityki pieniężnej. Doprowadziło to do powstania nowych, niestandardowych instrumentów, np. zakup przez bank centralny od banków komercyjnych rządowych papierów wartościowych czy papierów wartościowych emitentów prywatnych [Przybylska-Kapuścińska 2010]. Wydarzenia ostatnich lat wymusiły także rewizję celów banków centralnych. Najczęściej jako kierunek pożądaných zmian wskazywane jest rozszerzenie celu inflacyjnego poprzez większe uwzględnienie w nim cen nieruchomości i aktywów finansowych. Jako alternatywę proponuje się zaś obciążenie banków centralnych odpowiedzial-

nością za przeciwdziałanie napięciom spekulacyjnym w gospodarce i dokonywanie oceny, na ile obserwowane zmiany znajdują uzasadnienie w wielkościach fundamentalnych [Więznowski 2009]. Kluczowe wydaje się jednak precyzyjne zdefiniowanie roli banku centralnego jako instytucji współodpowiadającej za bezpieczeństwo systemu bankowego (w tym jego roli w sprawowaniu nadzoru mikro- i makroostrożnościowego).

Postrzeganie banku centralnego poprzez pryzmat realizowanych przez niego celów jest w dużej mierze zdeterminowane przez sposób jego komunikacji z szeroko rozumianym otoczeniem zewnętrznym. Warto przy tym zauważyć, iż właściwy przepływ informacji jest istotny nie tylko w relacjach pomiędzy bankiem centralnym a pozostałymi ogniwami sieci bezpieczeństwa, czy też w zakresie informacji płynących od podmiotów nadzorowanych do banku centralnego. Bardzo ważny jest także przepływ informacji z banku centralnego do banków realizowany za pomocą właściwej polityki informacyjnej. Polityka informacyjna ukierunkowana na stabilizowanie całego systemu finansowego może mieć dwa wymiary: zapobiegawczy i koordynujący [Matysek-Jędrych 2009]. Wymiar zapobiegawczy realizowany jest zarówno poprzez jasne deklaracje i komunikaty, jak i systematyczne publikowanie raportów i opracowań. W wymiarze koordynującym bank centralny informuje natomiast banki, iż jest świadomy zagrożeń, ale też gotowy do udzielenia wsparcia w zakresie płynności lub podjęcia innej interwencji.

3. Postrzeganie banku centralnego poprzez pryzmat jego odpowiedzialności i niezależności

Niezależność banku centralnego oznacza możliwość samodzielnego prowadzenia działań i realizowania celu, do którego bank ten został powołany bez wpływu zarówno podmiotów, na które on oddziałuje, innych instytucji, organów władzy państwowej czy też polityków. Niezależność może być zatem rozpatrywana pod wieloma względami. Może być to zarówno niezależność realizowania celu, jak też niezależność w wyborze instrumentów i środków, którymi realizowany jest ten cel.

Bank centralny w przeciwieństwie do innych instytucji sieci bezpieczeństwa finansowego (nadzór finansowy, ministerstwo finansów, system gwarantowania depozytów) ma jasno określony cel nadrzędny, którym co do zasady jest dbanie o stabilność pieniądza. W literaturze dominuje przy tym pogląd, iż jedynie prowadzenie polityki pieniężnej przez niezależny organ zapewnia eliminację wpływu bieżących poglądów i potrzeb polityków [Alesina, Tabellini 2004]. Niezależnemu bankowi centralnemu jest też dużo łatwiej pozyskać zaufanie i wiarygodność w społeczeństwie niż organowi podporządkowanemu władzy wykonawczej. Społeczeństwo oczekuje, że to właśnie tego rodzaju instytucja lepiej spełni jego oczekiwania np. co do stabilności cen [Zaleska, Koleśnik 2000]. Niezależność banku centralnego sprzyja także stabilizacji gospodarczej w dłuższym okresie, wyzwalając wzrost skłonności do in-

westowania [Dębski 2010]. Ograniczenia w niezależności są zaś często wskazywane jako jeden z czynników zaostrzających przebieg kryzysów finansowych.

Trzeba jednak podkreślić, iż niezależność banku centralnego została osiągnięta poprzez procedury demokratyczne, a tym samym jest ona świadomym wyrazem woli społeczeństwa. Oznacza to także, iż poprzez procedury demokratyczne społeczeństwo może ograniczyć niezależność banku centralnego czy też wskazać inne nadrzędne cele działania banku centralnego nieuzasadnione żadną teorią ekonomiczną. Niezależność banku centralnego nie jest zatem stanem ostatecznym czy niewzruszalnym, a jest ona wynikiem aktualnych poglądów większości danego społeczeństwa [Amentbrink 2005].

Oczywiste jest, iż niezależność nie może oznaczać braku możliwości oceny pracy banku centralnego czy też poddawania go kontroli. Podkreślić bowiem należy komplementarny, a nie substytucyjny charakter relacji niezależności banku centralnego i poddania jego funkcjonowania publicznej ocenie [Wojtyła 2005]. W demokratycznych państwach banki centralne zobowiązane są przedstawiać sprawozdania z prowadzonych przez siebie działań np. parlamentowi, podlegają też kontroli innych instytucji państwowych, np. w zakresie ochrony tajemnicy czy sposobu wydatkowania środków publicznych. Powyższe rozwiązania nie mogą być jednak stosowane jako element wywierania nacisku na decyzje i działania podejmowane przez banki centralne. Niezależność instytucjonalna i budżetowa musi przekładać się także na niezależność wewnętrznego zarządzania, w tym trybu wypracowywania stanowisk i podejmowania decyzji.

Zapewnienie niezależności działania banku centralnego nie może prowadzić do wyłączenia jego odpowiedzialności. Analizując problem odpowiedzialności banku centralnego, trzeba jednak stwierdzić, iż jego niezależność od władzy ustawodawczej czy wykonawczej, zagwarantowana w najważniejszych aktach prawnych rangi traktatów czy konstytucji, powoduje, iż ponosi on odpowiedzialność jedynie przed opinią publiczną [Page 2001]. Opinia publiczna musi być przy tym rozumiana jako całe społeczeństwo i wszyscy uczestnicy rynku (zarówno profesjonalni, jak i nieprofesjonalni), na których oddziałuje bank centralny. Wyrazem takiej odpowiedzialności będzie zatem bieżące informowanie opinii publicznej nie tylko o działaniach podejmowanych przez bank, ale także o stosowanych zasadach i regułach, na podstawie których podjął on te działania.

4. Postrzeganie banku centralnego poprzez pryzmat społecznej odpowiedzialności biznesu

Najczęściej społeczna odpowiedzialność biznesu (*Corporate Social Responsibility*, CSR) definiowana jest jako koncepcja zarządzania organizacją oparta na świadomym działaniu zorientowanym nie tylko na osiągnięcie zysku, ale także na uwzględnianie potrzeb i wymagań szeroko pojętych interesów społecznych i ekologicznych. Firma odpowiedzialna społecznie zaś to organizacja, która nie rezygnując z osiąga-

nia zysków, jest wrażliwa i otwarta na potrzeby otoczenia, w którym funkcjonuje. Organizacja taka dba o dobre relacje ze wszystkimi swoimi interesariuszami (właścicielami, klientami, pracownikami, dostawcami oraz społecznościami lokalnymi). W przypadku banku centralnego, którego celem nie jest przecież osiągnięcie zysku, bycie organizacją społecznie odpowiedzialną należy rozumieć trochę inaczej niż w przypadku przedsiębiorstwa komercyjnego, przy czym można zaproponować dwa podejścia w tym zakresie: szerokie i wąskie.

W podejściu szerokim jako działania społecznie odpowiedzialne traktowane byłyby wszystkie czynności wykraczające poza główny cel funkcjonowania banku centralnego. Kluczowym elementem działań z zakresu CSR byłyby zatem inicjatywy naukowo-badawcze i edukacyjne (zarówno prowadzone bezpośrednio, jak i poprzez wspieranie inicjatyw innych podmiotów). Z uwagi jednak na najczęściej ograniczoną możliwość prowadzenia przez bank centralny działań niewskazanych wprost w powołujących go do życia aktach prawnych zasadne może być przyjęcie węższej definicji działań CSR i podkreślenie w niej jako społecznie odpowiedzialnych wyłącznie tych czynności, które są wykonywane w ramach zadań banku centralnego, ale tylko od „dobrej woli” banku zależy, czy są wykonywane w sposób odpowiedzialny społecznie.

W przeciwieństwie do banków komercyjnych najważniejsze banki centralne świata bardzo mało (lub wcale) miejsca poświęcają w publikowanych przez siebie raportach zadaniom CSR. W bankach centralnych z Europejskiego Systemu Banków Centralnych (Europejski Bank Centralny oraz banki centralne państw Unii Europejskiej) najczęstszą formą działalności, która wykracza poza cele wprost wynikające z obowiązujących je aktów prawnych, a która może być zaliczona do zadań CSR, jest edukacja i wspieranie badań. O wykonywaniu innych zadań CSR informują niekiedy banki centralne (np. Grecji, Węgier, Włoch). Przy czym na szczególną uwagę zasługują:

- Węgierski Bank Centralny, który w czerwcu 2014 r. przyjął bardzo rozbudowany dokument „Strategia CRS” (45 stron), w którym przedstawione zostały cele i zadania związane ze wspieraniem edukacji i kultury, jak też rozwój pracowników i ochrona środowiska [Magyar Nemzeti Bank 2014b]; tak rozumiane zadania CRS są także elementem rocznego raportu banku [Magyar Nemzeti Bank 2014a].
- Bank Włoch, w którym w 2008 r. Gubernator wydał krótki dokument (1 strona) określający politykę banku w zakresie ochrony środowiska. Bank co roku publikuje także odrębny raport w zakresie ochrony środowiska [Banca d’Italia 2008].

Wśród banków centralnych państw spoza Europy, które wydają publikacje, raporty czy strategie w zakresie CSR, można wskazać banki z takich krajów, jak Azerbejdżan [The Central Bank of the Republic of Azerbaijan 2013], Botswana, Indonezja, a także niektóre banki Rezerwy Federalnej w USA.

W przypadku Narodowego Banku Polskiego i jego zakresu działań CSR zasadne wydaje się ograniczenie rozumienia działań społecznie odpowiedzialnych wyłącznie

do tych obszarów, które nie stanowią głównych (ustawowych) obszarów działalności NBP. Tym samym np. działalność naukowo-badawcza nie powinna być zaliczana do społecznej odpowiedzialności NBP. Z uwagi na ograniczoną możliwość prowadzenia przez NBP działań niewskazanych w ustawie należy zatem (aby zapobiec zarzutom o wykraczanie poza narzucone ramy prawne) stosować węższą definicję działań CSR i wymienić w niej wyłącznie te czynności, które są wykonywane w ramach zadań NBP, ale w sposób odpowiedzialny społecznie.

Tym samym do działań społecznie odpowiedzialnych w NBP należy zaliczyć przede wszystkim działalność edukacyjną, w szczególności związaną z:

- przeciwdziałaniem wykluczeniu finansowemu (w ramach akcji „NBP nie wyklucza” stworzony został pierwszy w Europie leksykon terminów ekonomicznych w języku migowym oraz podręcznik do edukacji ekonomicznej osób z upośledzeniem intelektualnym);
- zwiększaniem świadomości społeczeństwa na temat zalet i możliwości płynących z korzystania z nowoczesnych instrumentów i usług bankowych (np. Akademia „Dostępne Finanse”);
- popularyzowaniem praw konsumentów na rynku finansowym (np. poprzez współorganizację kampanii „Nie daj się nabrać. Sprawdź zanim podpiszesz”).

Swoistym działaniem edukacyjnym jest także promowanie przez NBP na emitowanych monetach i banknotach najważniejszych wydarzeń i postaci w dziejach Polski. Dodatkowo NBP podejmuje także działania zmniejszające niekorzystny wpływ banku na środowisko, poprzez np. oszczędności w zużyciu energii (elektrycznej, ciepłej) oraz działania proekologiczne, np. sadzenie nowych drzew przy obiektach NBP. Informacje o działaniach CSR podejmowanych przez NBP nie są jednak publikowane w formie odrębnego raportu, a jedynie część z nich można odnaleźć w rozdziale „Działalność edukacyjna i informacyjna” Raportu Roczego [Narodowy Bank Polski 2015].

5. Zakończenie

Dokonując podsumowania, należy podkreślić, iż obecne cele i zadania banków centralnych sprawiają, iż są one postrzegane przez społeczeństwo nie tylko jako instytucje władzy monetarnej, lecz także jako podmioty współodpowiadające za zapewnienie i utrzymanie stabilności finansowej danego państwa. Niezależnie od wybranego w danym kraju modelu banku centralnego, tj. ograniczonego wyłącznie do zapewnienia stabilności systemu finansowego, uzupełnionego o pewne elementy zarządzania kryzysowego, czy też rozszerzonego o nadzór nad bankami (a nawet innymi podmiotami rynku finansowego), nie można mieć wątpliwości, iż każdy bank centralny oprócz skuteczności i przejrzystości działań musi cechować się niezależnością, która musi być traktowana jako atrybut komplementarny wobec odpowiedzialności.

Niezależność banku centralnego od władzy ustawodawczej czy wykonawczej sprawia jednak, iż ponosi on odpowiedzialność w głównej mierze jedynie przed

społeczeństwem. Dodatkowo wysoce skomplikowany charakter zagadnień związanych z działalnością banku centralnego powoduje, iż społeczeństwo ocenia taki bank głównie poprzez pryzmat realizacji celu prowadzonej przez niego polityki pieniężnej.

Ponieważ to jednak społeczeństwo zdecydowało o niezależności banku centralnego, ma ono prawo oczekiwać nie tylko realizacji przez bank centralny przypisanych mu celów, ale także bieżącego informowania opinii publicznej zarówno o działaniach podejmowanych przez bank, jak również o stosowanych zasadach i regulacjach, na podstawie których podjął on te działania. Dodatkowo społeczeństwo powinno oczekiwać od banku centralnego, aby ten w swoich bieżących działaniach był otwarty i wrażliwy na potrzeby otoczenia, w którym funkcjonuje. Oczywiście, wrażliwość ta nie może w żaden sposób wpływać na realizację celu nadrzędnego funkcjonowania banku centralnego. Każdy bank centralny powinien jednak przeprowadzić kompleksową analizę priorytetów w zakresie CSR. Dokonując pełnej identyfikacji działań społecznie odpowiedzialnych, bank centralny powinien także zwrócić uwagę na ich usystematyzowanie pod kątem konkretnych grup interesariuszy, których także należy zidentyfikować i określić ich potencjalne oczekiwania wobec banku. Końcowym rezultatem będzie zaś wzmocnienie wizerunku banku centralnego jako instytucji nie tylko realizującej przypisane mu cele, ale także jako podmiotu otwartego i życzliwego społeczeństwu.

Literatura

- Alesina A., Tabellini G., 2004, *Bureaucrats or politicians?*, NBER Working Paper Series, no. 10241, Cambridge.
- Antenbrink F., 2005, *Towards a more democratic Union? Comments on the Treaty establishing a Constitution for Europe*, [w:] Inglis K., Ott A. (red.), *EU Enlargement and the Future of the European Union: Unity in Diversity*, Europa Law Publishing, Groningen, s. 31-55.
- Banca d'Italia, 2008, *Environmental Policy of the Bank of Italy*.
- Banca d'Italia, 2015, *Environment Report 2014*.
- Dębski W., 2010, *Rynek finansowy i jego mechanizmy. Podstawy teorii i praktyki*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.
- Fontana G., Palacio-Vera A., 2003, *Modern Theory and Practice of Central Banking: An Endogenous Money Perspective*, [w:] Rochon L.P. (red.), *Modern Theories of Money. The Nature and Role of Money in Capitalist Economies*, Elgar Publishing Limited, Cheltenham.
- Healey J., 2001, *Financial stability and the central bank. International evidence*, [w:] *Financial Instability and the Central Banks. A global perspective*, Centre for Central Bank Studies, Bank of England, London.
- Magyar Nemzeti Bank, 2014a, *Business Report and Financial Statements of the Magyar Nemzeti Bank*.
- Magyar Nemzeti Bank, 2014b, *Knowledge and Value – Corporate Social Responsibility Strategy*.
- Matysek-Jędrych A., 2009, *Instrumenty stabilizowania systemu finansowego przez bank centralny*, [w:] Szambelańczyk J. (red.), *Globalny kryzys finansowy i jego konsekwencje w opiniach ekonomistów polskich*, Związek Banków Polskich, Warszawa.
- Narodowy Bank Polski, 2015, *Raport roczny*, Warszawa.

- Page A., 2001, *Regulating the Regulator – A Lawyer's Perspective on Accountability and Control*, [w:] Ferran E., Goodhart Ch.A.E. (red.), *Regulating Financial Services and Markets in the 21st Century*, Hart Publishing Ltd, Oxford.
- Przybylska-Kapuścińska W., 2010, *Instrumenty banku centralnego w ograniczaniu ryzyka w dobie kryzysu finansowego*, [w:] Filipiak B., Dylewski M. (red.), *Ryzyko w finansach i bankowości*, Difin, Warszawa.
- Siemionek A., 2005, *Instrumenty polityki pieniężnej Europejskiego Banku Centralnego*, [w:] Zaleska M. (red.), *Bankowość*, Szkoła Główna Handlowa w Warszawie, Warszawa.
- The Central Bank of the Republic of Azerbaijan, 2013, *Corporate Social Responsibility Concept*.
- Więznowski A., 2009, *Cele banków centralnych w świetle obecnego kryzysu – rewizja założeń*, Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego, nr 548, *Ekonomiczne Problemy Usług* nr 38, Szczecin.
- Wojtyna A., 2005, *Narodowy Bank Polski w świetle teorii agencji*, [w:] Wojtyna A. (red.), *Institutionalne problemy transformacji gospodarki w świetle teorii agencji*, Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej w Krakowie, Kraków.
- Zaleska M., Koleśnik J., 2000, *Narodowy Bank Polski – bank autonomiczny czy zależny?*, Zeszyt Naukowy Kolegium Zarządzania i Finansów SGH. *Studia i Prace*, nr 15.